



SUOMALAIŠ-NORJALAINEN RAJAVESISTÖKOMISSIO  
NORSK-FINSK GRENSEVASSDRAGSKOMMISSJON

## Suomalais-norjalaisen rajavesistökomission suositukset 2022

### **Toimet kyttyrälohien määrän rajoittamiseksi rajavesistöissä ja riittävien resurssien turvaaminen toimenpiteiden koordinointiin ja toteuttamiseen ennen vuonna 2023 odotettavissa olevaa kyttyrälohien massaesiintymistä**

Kyttyrälohta (*Oncorhynchus gorbusha*) on havaittu Finnmarkissa 1960-luvulta lähtien ja viimeisen vuosikymmenen aikana niiden määrä on lisääntynyt räjähdysmäisesti. Vuonna 2021 ilmoitettiin suuria saaliita Tromssassa ja Finnmarkissa (yli 110 000 kyttyrälohta) ja kyttyrälohihavaintoja merissä ja joissa koko Norjan rannikolla mukaan lukien rajavesistöt.

Kyttyrälohi on luonnon monimuotoisuutta mahdollisesti vahingoittava vieraslaji, joka uhkaa paikallisia lohi-, meritaimen- ja merinieriäkantoja. Vaikutuksia ekosysteemeihin ei täysin tunneta, mutta tutkijat olettavat, että laji hyötyy ilmastomuutoksesta ja meren korkeammat lämpötilat edesauttavat sen selviytymistä ja massaesiintymistä. Viimeisen kahden vuoden tulokset Itä-Finnmarkin yksittäisten jokien ympäristöseurannoista osoittavat, että kyttyrälohet vaikuttavat muun muassa jokiveden laatuun. Massakuolemat kudun jälkeen lisäävät vesistöjen rehevöitymistä. Lisäksi oletetaan, että kyttyrälohen kaivautuminen pohjasedimentteihin vaikuttaa kielteisesti muun muassa uhanalaiseen raakkuun.

Kyttyrälohi on vakiinnuttanut itsestään lisääntyviä kantoja Kuolan niemimaan alueella ja Pohjois-Norjassa, jotka kasvavat edelleen voimakkaasti. Se, että lajin sallitaan levittäytyä alueellemme, johtaa pitkällä aikavälillä sen leviämiseen muualle Norjaan ja Länsi-Eurooppaan. Venäjän kalastusviranomaiset ovat vahvistaneet, että kyttyrälohta pidetään pyydettyinä luonnonvarana ja sen poistamista Kuolan niemimaalta ei suunnitella.

Norjan viranomaiset ovat 2021 laatineet toimintasuunnitelman kyttyrälohien torjumiseksi Norjassa. Norjan valtio on varannut budjetistaan 15 miljoonaa NOK pyydysten hankintaan vuonna 2022 ja perustanut kansallisen asiantuntijaryhmän kyttyrälohen torjumiseksi. Ryhmä antaa neuvoja poistomenetelmistä, vesistöjen priorisoinnista ja kyttyrälohen torjunnasta yleensä.

Työ valtakunnallisessa (norjalaisessa) asiantuntijaryhmässä ja erilaisten pyydysten testaus eri kokoisissa vesistöissä on nyt täydessä vauhdissa. Norjan valtio tulee tarjoamaan paikallisille kalastusoikeuksien haltijoille välineitä ja toimintaresursseja, mikä mahdollistaa heidän toteuttamaan tehokkaita toimenpiteitä. Tehokkaita toimenpiteitä pyritään saamaan käyttöön

kaikissa Itä-Finnmarkin joissa, sekä aluksi Länsi-Finnmarkin ja Tromssan keskisuurissa ja suurissa joissa. Toimenpiteillä pyritään sekä rajoittamaan kutua ja kantoja Norjan Finnmarkissa että estämään kantojen leviämisen muualle.

Suomen puolella on seurattu kyttyrälohien esiintymistä ja biologiaa sekä kehitetty kyttyrälohien pyyntiin soveltuvia kalastusmenetelmiä (ajoverkko ja nuotta) yhteistyössä paikallisten kalastajien kanssa.

Haasteena on tehokkaiden toimenpiteiden löytäminen suurimpiin jokiin, kuten Tenoon ja Näättämöön. Norjassa, oma kalaesteisiin erikoistunut ryhmä selvittää näiden jokien kalastuskuntien kanssa niihin soveltuvia pyyntimenetelmiä.

### **Suomalais- norjalainen rajavesistökomissio suosittelee, että:**

- Norjan ja Suomen viranomaiset lisäävät välittömästi rajat ylittävää yhteistyötä tiedon hankinnassa ja -vaihdossa, tutkimuksessa ja seurannassa sekä tutkivat ja testaavat, mitkä toimenpiteet ovat toteuttamiskelpoisia ja oikea-aikaisia kyttyrälohen esiintymisen hillitsemiseksi rajajoissa. On tärkeää, että toimenpiteiden vaikutuksia seurataan tulevien parittomien vuosien aikana (2023, 2025).
- Norjan ja Suomen viranomaiset kehittävät yhteistyössä kyttyrälohen torjuntaan soveltuvia toimenpiteitä Tenon ja Näättämön vesistöihin. Kyttyrälohen torjunta täytyy tehdä menetelmillä, joilla sivusaaliin määrä minimoidaan ja alkuperäisten kalalajien vaellusmahdollisuudet turvataan.
- Norjan ja Suomen viranomaiset varaavat ja varmistavat tarvittavat resurssit työn toteuttamiseen sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä.
- Norjan ja Suomen vastuuviranomaiset tiedottavat kansalaisille molemmin puolin rajaa siitä, miten kyttyrälohen esiintymistä kontrolloidaan raja-alueella.

### **Toimet *Gyrodactylus salaris*-lohiloisen leviämisen estämiseksi**

*Gyrodactylus salaris* -lohiloisen aiheuttamalla tartunnalla olisi mittavat ekologiset ja yhteiskunnalliset seuraukset pohjoisille rajavesistöille, alueen asukkaille ja erityisesti saamelaiskulttuurille. Loinen on vaarallinen Atlantiin ja Jäämereen vaeltaville lohikannoille. Tartuntatapauksessa esimerkiksi Tenojokea ei todennäköisesti voitaisi hoitaa ja todeta terveeksi, koska vesistö on niin laaja. Paikallisten kalalajien säilyttäminen tulisi olemaan suuri haaste. Tenojoen vesistön käsittely, mikäli on edes mahdollista, tulisi olemaan hyvin paljon resursseja vaativaa. *Gyrodactylus salaris* -lohiloista on todettu Tenojoen ja Näättämöjoen vesistöjen lähialueilla niin Norjassa (Skibotnelva) kuin Venäjällä (Tuuloma- ja Kuolajoki). Tartunta voi levitä siirrettäessä veneitä ja muita aluksia lähialueelta, missä esiintyy *Gyrodactylus salaris* -lohiloista. Mahdollisen tartunnan seuraukset olisivat erittäin suuret, joten sen aiheuttama uhka on otettava vakavasti ja tartunnan leviämisen estämiseen on kiinnitettävä erityistä huomiota.

- Suomalais-norjalainen rajavesistökomissio korostaa kansainvälisen rajat ylittävän yhteistyön merkitystä tartunnan ehkäisemisessä, tiedon levittämisessä sekä tilanteen seurannassa. Komissio pitää tarpeellisena sitä, että asiassa vastuulliset viranomaiset tiivistävät yhteistyötään ja koordinoivat ennaltaehkäiseviä toimiaan.
- Komissio suosittelee, että Norjan ja Suomen asiasta vastaavat viranomaiset kiinnittävät kalastusvälineiden desinfioinnin lisäksi huomiota erityyppisten

vesikulkuneuvojen käyttöön ja muuhun virkistystoimintaan liittyvän tartuntariskin ennaltaehkäisyyn.

- Suomalais-norjalainen rajavesistökomissio suosittelee, että Norjan vastuuviranomainen selvittää mahdollisuuksia perustaa puskurivyöhyke tehostamaan lohiloisen leviämisen estämistä rajavesistöihin. Suomen puolella Paatsjoen, Uutuanjoen ja Tuulomajoen vesistöt muodostavat puskurialueen, jota koskevat erityiset loisen leviämistä ennaltaehkäisevät määräykset.

### **Kommissio toistaa v. 2019 annetun suosituksen**

#### **Luonnonloheen liittyvän tutkimustoiminnan lisääminen kalojen elinkierron merivaiheessa**

Luonnonlohi on tärkeä laji joki- ja vuonoekosysteemeissä. Lohen kalastuksella on myös erittäin suuri merkitys paikallisyhteisöille, sekä taloudellisesti, kulttuurisesti että asukkaiden hyvinvoinnin kannalta.

Monet vaarat uhkaavat luonnonlohikantojamme. Luonnonlohikantojen tilan ja uhkien tutkimukseen jokivaiheessa on käytetty suhteellisen paljon resursseja. Loheen, erityisesti smoltteihin, kohdistuvat uhat merivaiheessa ovat heikommin tunnettuja ja tilanteesta tarvitaan lisää tietoa. Uhkia ovat mm. kalankasvatuslaitoksista karanneet kalat, lohitäi ja tietyt tulokaslajit, kuten kyttyrälohi.

- Suomalais-norjalainen rajavesistökomissio suosittelee, että Norjan ja Suomen viranomaiset ja tutkimuslaitokset lisäävät luonnonloheen liittyvää tutkimustoimintaa meressä ja siihen kohdennetaan riittävät resurssit.